ДО Г-Н КРАСИМИР ВЪЛЧЕВ,
МИНИСТЪР НА
ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

С Т А Н О В И Щ Е

от Православно младежко сдружение ,,Св. Йоан Рилски”

Относно: Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО)

Уважаеми г-н Вълчев,

Във връзка с предложения за обществено обсъждане законопроект за изменение и допълнение на Закона за предучилищно и училищно образование (ЗПУО) изразяваме следното становище:

Даваме своята подкрепа и одобрение за инициативата на МОН за въвеждане на предмета “Добродетели и религии” като ЗУЧ в училище и в частност на програмата *Религия-православие* – също като ЗУЧ от 1. до 12. клас включително.

Преди да изложим становището си в детайли, ще си позволим кратко обобщение на статуквото; на възпитателните предизвикателства пред образователната ни система, а след това ще посочим траекторията,

по която считаме, че трябва да се поеме, за да могат тези предизвикателства да се преодолеят успешно във времето.

В образователната ни система съществуват редица проблеми, които трябва да намерят своето решение, но безспорно най-основният от тях е наличието на множество деструктивни влияния, на които е изложена психиката на съвременните подрастващи. Тези разрушителни влияния безпрепятствено и отдавна са прескочили училищната ограда и арогантно са влезли в класната стая, пречейки и на педагозите, и на самите ученици. Затова именно съхраняването и облагородяването на детската психика е най-неотложната необходимост, която трябва да бъде адресирана чрез конкретни действия и стратегии за засилване възпитателната функция на образованието още в детска възраст, а след това и в училищна възраст. Семейството, училището и всички отговорни за това институции би следвало да работят заедно, за да се преодолеят тези трудности и подрастващите да имат ясна нравствена посока, чието съзнателно следване да бъде активно подкрепено. Поощряването на нравствените им сили и воля може само и единствено да ги извиси и направи по-добри хора.

Към настоящия момент средствата за масова информация възпитават децата ни да бъдат консуматори, егоисти, да не уважават авторитетите, да нямат устойчиви, общовалидни морални ценности и ориентири, от което вече виждаме гнилите плодове. Всички ставаме свидетели на бездуховността, агресията, безотговорността, липсата на съпричастност, която започва все повече да се шири в обществото ни за сметка на състраданието, милосърдието, съпричастността, солидарността и уважението между хората.

Десетилетният атеистичен монопол в образованието произвежда личности, които считат самите себе си за последна инстанция в определянето на това какво е приемливо или неприемливо поведение. Това от своя страна подкопава авторитета както на родителите, така и на учителите, които са основните участници във възпитателния процес на нашите деца.

Считаме, че тази задълбочаваща се тенденция на разруха застига не само моловете и улиците, но и самото училище, където проявите на вербална и невербална агресия, онлайн тормозът и липсата на емпатия и съчувствие стават все по-често явление. Това системно унищожава не само психиката на множество деца, но и самите устои и главна функция на училището – да изгради високообразовани и нравствени личности. Този феномен създава не само образователни препятствия (враждебната комуникация между учениците пречи и на оптималното им представяне в училище), но белязва психиката на децата и залага в тях вредни светогледни и поведенчески модели за цял живот. Отбелязваме, че тези явления се дължат на дългогодишното пренебрегване на възпитателната функция на училището; на липсата на диалог с учениците и на изкуственото изтласкване на религиозната действителност вън от учебно-възпитателната среда. А знанията за религията като част от живота предоставят на подрастващите възможност за размисъл и ползване на нейните изпитани във времето нравствени критерии, които да им помагат да различават добро от зло и да се включват в социалния живот градивно и ефективно. Във връзка с това считаме, че:

1. При първа възможност трябва да се въведат задължителни педагогически ситуации (в детската градина) и задължителни учебни часове по *Религия-православие.*
2. Държавата има задължение целенасочено да осигури възпитателно-образователната си реформа чрез приоритетно обучаване на преподавателски кадри по „Добродетели и религии“ и тяхното финансово подпомагане в тази насока.
3. Учебното съдържание по „Добродетели и религии“ (вкл. *Религия-православие*) трябва да е обсъдено с върховната пазителка на нравствеността в родината ни – БПЦ-Българска патриаршия, представляваща традиционното вероизповедание в страната ни.
4. Полезно би било да се приложи последователна и диалогична работа по „Добродетели и религии“ с подрастващите, така че те да имат автентични авторитети в противовес на обезпокоителни лъжеавторитети като Тик-Ток инфлуенсъри, хулигани и

престъпни групи в социалните мрежи, които към момента са масово и безкритично копирани от децата. От своя страна самите учебни програми трябва да са в съответствие с всички изисквания на правовата държава и недопускането на каквато и да било пропаганда в училище.

5. Ценностният и светогледен вакуум в съвременното образование трябва да бъде запълнен. Светското училище днес предоставя знания за емпиричния свят, но почти не засяга въпросите за смисъла на човешкия живот, произхода на света и моралните устои, освен в часовете по философия, които, видно от резултатите, не са достатъчно ефективни във възпитаването на новите поколения. Именно религиите – по различен начин – могат да предложат обяснения за произхода на материалния и духовния свят, за мястото на човека в него и за целта на човешкото съществуване. В този смисъл, запознаването на децата с религиозните идеи и добродетели запълва важна празнина в мирогледното им формиране. То дава подходящи контекст и атмосфера за големите въпроси от съществена важност за младежите (“Кой съм аз?”, “Защо съм на света?”, “Какво е добро и зло?”). На тях точното научно знание не отговаря пряко.
6. Конституцията и законите ни утвърждават светския характер на образованието, а въвеждането на „Добродетели и религии“ като задължителен учебен предмет не противоречи на установения нормативен ред.
7. Същевременно считаме, че е задължително да има равенство в предлагането и в институционалната подкрепа спрямо различните програми на предмета „Добродетели и религии“. За нас като настоящи и бъдещи православни родители не би било приемливо да се толерира неконфесионалната програма *Добродетели/етика* за сметка на конфесионалната програма *Религия-православие* например. Източното православие е дълбоко залегнало в нашия културно-исторически код. Считаме, че би било несправедливо достъпът в България до познание за православната вяра и нравственост в училище чрез програмата *Религия-православие* да не е подсигурен за множеството

православни български деца и семейства. Настояваме да бъдат премахнати основанията за нашите опасения, че в хода на постепенното отпадане на ФУЧ и ИУЧ *Религия-християнство-православие* новата програма *Религия-православие* няма да бъде пълноценно реализирана.

8. Несъстоятелно извинение, противоречащо на предлаганите от МОН реформи, би била тезата за липса на кадри или други „технически“ и организационни усложнения. Нуждата от нравствено възпитание на нашите деца и правото на **българските родители да ги запишат в конфесионалната програма *Религия-православие* трябва да се подсигурят, като държавата е натоварена именно с това призвание и отговорност.**
9. Настояваме предлаганият до този момент предмет „Религия“ – докато се преподава в българското училище – да бъде по-добре осигурен в кадрово отношение и да бъде повсеместно представян на родителите, за да знаят те за възможността децата им да го изучават според избраната учебна програма.
10. Светското училище работи по стандартизирани програми, с професионални учители и ясна възрастова диференциация на учениците и учебния материал. Одобряваме поетапното въвеждане на „Добродетели и религии“ от 1. до 12. клас с ясно разписани цели, методи и компетентности, съобразени с драматичната нужда от ценностно формиране на учениците във всеки етап и клас на обучение. Учебните програми трябва да гарантират последователност и устойчиво надграждане в учебно-възпитателното съдържание, което само по себе си следва да е дългосрочно приложимо, защото ценностите и добродетелите, които ще се преподават чрез него, са универсални и непроменливи във времето.
11. Изконно право на всеки човек е религиозното самоопределяне, но за да бъде направеният избор автентичен, той трябва, освен свободен, да бъде и информиран. Ние не можем да изберем или отхвърлим от живота си религията, ако нямаме достъп до коректна информация за нея. Идеята за задължително религиозно образование с алтернативно-избираеми програми

напълно кореспондира и с международните образователни стандарти. В редица европейски страни съществува именно моделът „задължително, но с право на избор между религия и етика“ – това се прилага в Гърция, Белгия, Испания, Полша, Унгария, Хърватия, Литва, Финландия, Словакия и др., без това да поражда конфликти.

12. Радва ни фактът, че множество статистики, публични анкети и допитвания към българските граждани от различни независими социологически агенции свидетелстват, че около и над 60% от гражданите одобряват въвеждането на предмет за религия и нравственост като ЗУЧ. Подчертаваме огромната подкрепа, която получава бъдещата задължителна програма *Религия-православие*, която пролича по време на многохилядното шествие за добродетели и религии в училище, проведено на 17.05.2025 г. в гр. София. Това трябва да бъде отчетено от Министерството на образованието и науката при практическото въвеждане на новия учебен предмет.
13. Преобладавщата нагласа „ЗА“ предлаганите от МОН промени и допълнения в ЗПУО за духовно-нравственото възпитание се дължи на неоспоримия положителен опит, натрупан в преподаването и изучаването на духовни ценности, както и на солидната психологическа обосновка за ползите от възпитанието в добродетели и религии във всеки образователен етап. Практиката показва, че там, където вече се преподава религия (макар и факултативно), децата стават по-дисциплинирани, по-ученолюбиви и проявяват по-малко агресия.
14. Заявяваме, че едно от ключовите достойнства на предложения от МОН модел е съчетаването на задължителността с право на избор, гарантирайки зачитането на личните убеждения. Родителите и учениците няма да бъдат насилвани да изучават чуждо на тях вероизповедание – напротив, ще избират измежду различни програми в зависимост от своите възгледи и принадлежност. Същевременно, задължителният характер на часа гарантира, че всяко дете ще получи определено ниво на познание за общочовешките добродетели и достъп до базова религиозна грамотност.

Убедени сме, че с подходящи мерки ще бъде постигната хармонична интеграция на „Добродетели и религии“ в учебния план и чрез осигурени междупредметни връзки новият предмет еднозначно ще обогати и подпомогне образователния и възпитателен процес.

Предложените промени от МОН съответстват на поставените цели – учениците ще бъдат предпазени от индоктринация, но в същото време техният мироглед ще бъде разширен и задълбочен чрез поощряване на диалога, дискусията и свободния избор. Оценяването чрез качествени, а не количествени показатели (без оценки по „Добродетели и религии“) отговаря точно на целите за личностно формиране, преоткриване на духовните ценности и моралната отговорност.

До 1944 г. Вероучението (Катехизис, Закон Божий) е било неразделна част от българското образователно и възпитателно дело. След 1944 г. тази традиция рязко е прекъсната от тоталитарната власт, наложила държавен атеизъм. И след демократичните промени у нас в продължение на десетилетия религиозното образование не присъства пълноценно в училището, където властва атеистичният авторитаризъм. Виждаме, че резултатът от това е нравствена деградация и засилване на тенденциите за насилие в нашето общество. Липсата на познание за собствената духовна традиция прави учениците по-уязвими откъм въздействие на секти, псевдодуховни течения, авантюризъм и консуматорски произвол. Въвеждането на предмет, който системно преподава добродетели и религиозни ценности, е навременна мярка срещу нарастващата агресия, егоизъм и липса на уважение, наблюдавани сред подрастващите. През последните години са налице редица стъпки, подготвящи почвата за този предмет. От 2018 г. в училищата съществуват одобрени учебни програми по *Религия*. Светият Синод на Българската православна църква-Българска патриаршия разработи съвременни учебници по *Религия-Християнство-Православие*, които МОН официално одобри през 2020 г. и в следващите години. Това показва институционална готовност – налични са както учебни програми и материали, така и подкрепа от страна на традиционните вероизповедания. Време е този

дълго обсъждан въпрос да намери и необходимия политически консенсус, за да бъде доведен докрай.

Една от често обсъжданите теми е съвместимостта на религиозното образование със светския характер на училището и с научния мироглед. Преподаването на религия не означава отказ от обективната истина и противоречие с науката. В действителност такъв конфликт няма – науката и теологията имат различни области на компетентност и могат да се допълват взаимно. В часовете по „Добродетели и религии“ децата няма да бъдат учени да отхвърлят научния метод – напротив. Полезно би било да се разглеждат в уроците някои митове за религията, които често битуват сред обществото, маскирани като „народни традиции“, за да се докаже например, че истинското християнство не противоречи на разума и науката, а отхвърля суеверията. Всъщност, религиозното образование може да играе роля за изграждане на критично мислене относно нездрави псевдонаучни идеи и опасни окултни явления.

Отсъствието на религиозна грамотност е довело обществото ни до липса на важна част от познанието за основни житейски ориентири и до нарастваща нетолерантност между хората по отношение на религиозните им възгледи. Все повече се засилва изкуственото противопоставяне между вяра и наука, което е манипулативно и не почива на реални факти. Ето защо, въвеждането на този предмет е стъпка към по-добро образование и по-здраво общество и следва да бъде реализирано без отлагане.

С оглед на всичко изложено, предлагаме законодателят (Народното събрание) да приеме съответните промени в Закона за предучилищното и училищното образование, с които още от учебната 2026/2027 г. да стартира поетапното въвеждане на предмета „Добродетели и религии“ от 1. клас и нагоре.

Препоръчваме това въвеждане да бъде предшествано от активна информационна кампания към родителите и от обучителни програми и

квалификационни курсове за учителите, за да се гарантира гладък преход. Очакваният ефект е, че след няколко години ще имаме едно ново поколение млади българи, които твърдо познават своята ценностна система, уважават чуждата, вземат морални решения и имат по-дълбоко разбиране за традиционната вяра, културата и историята ни.

В заключение потвърждаваме, че предложените изменения на ЗПУО по отношение въвеждането на предмет ‘’Добродетели и религии” отговарят на критериите, предвидени в чл. 26 от ЗНА като осигуряват качество, ефективност на образованието и адресират по подходящ начин необходимостта от възстановяване на възпитателната функция на училището.

Молим МОН да гарантира, че правата на православните българи ще бъдат зачетени наравно с правата на хората, които не изповядват православието като вяра и живот.

Ако семействата и училището успеят да произведат поколения млади хора с изградени добродетели, това пряко ще се отрази на качеството на живот на цялото ни общество, защото вярваме, че ще доведе до: по-ниски нива на престъпност, корупция, нетолерантност и до подобряване на училищната, семейната и социалната среда. Законопроектът, който е предмет на настоящото становище, обслужва интересите на българския народ и националната сигурност на България.